

Hatice Gonnet Bağana Anadolu Medeniyetleri ve Hitit Dijital Koleksiyonu

Hatice Gonnet Bağana Anatolian Civilizations and Hittite Digital Collection

Çiğdem MANER*, Senem ACAR**, Derya SOĞUKSU***, Tuba AKBAYTÜRK****

Öz

Paris'te yaşayan Hititolog Prof. Dr. Hatice Gonnet Bağana tüm kariyeri boyunca bir araya getirdiği kişisel kitaplığını, belge ve görsel arşivini 2014 yılında Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi'ne bağışlamıştır. Gonnet Bağana Paris'te Prof. Emmanuel Laroche'un öğrencisi olmuş, Emmanuel Laroche'un emekli olmasının ardından Hititoloji bölümünün sorumlusu olarak Ecole Pratique des Hautes Etudes V. Seksiyon'una seçilmiştir. Gonnet Bağana'nın bağışladığı arşivin temelini kitaplar, ayrı basımlar, transkripsiyonlar, notlar, görseller ve mimari planlar oluşturmaktadır.

Bu makalede, arşivin Koç Üniversitesi'ne bağışçı tarafından teklif edilmesi, Paris'ten İstanbul Suna Kıraç Kütüphanesi'ne getirilmesi, kütüphanede tasnif edilmesi, envanterinin çıkarılması, uygun saklama koşullarının sağlanması ve dijitalleştirilmesi işlemleri tartışılmaktadır. Bu çalışmada özgün olarak bir Hititoloğa ait arşivin ilk defa dijitalleştirilip çevrim içi olması ve araştırmacılara açılması incelenmektedir.

Anahtar sözcükler: Hititoloji, arkeoloji koleksiyonu, sayısallaştırma, dijital koleksiyon, arşivcilik uygulaması, akademik kütüphaneler

Abstract

In 2014 Hittitologist Prof. Dr. Hatice Gonnet Bağana, a resident of Paris, donated her library, archive and visual collections to Koç University's Suna Kıraç Library. Gonnet Bağana, who was a student of Professor Emmanuel Laroche in Paris, was elected as the Hittitologist in charge at Ecole Pratique des Hautes Etudes V. Section, after Emmanuel Laroche's retirement. Gonnet Bağana's archive contains monographs, offprints, translations and transcriptions of Hittite texts, manuscripts, images from excavation sites, maps, and plans. This article discusses this collection from its donation to Koç University to its acquisition process and shipment from Paris to Istanbul, and from its classification, physical process and storage to digitization in the library. What makes

* Yard. Doç. Dr., Koç Üniversitesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, cmaner@ku.edu.tr

** Arşiv Uzmanı, Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, senemacar@ku.edu.tr

*** Teknik Hizmetler Bölüm Sorumlusu, Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, dsoguksu@ku.edu.tr

**** Kütüphane Direktörü, Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, takbayturk@ku.edu.tr

this collection and digitization project unique is its specialization in Hittitology as being the first personal Hittitology archive digitized to be accessible for the researchers across the globe.

Keywords: *Hittitology, archaeology collection, digitization, digital collection, archiving practice, academic libraries*

Giriş

Hatice Gonnet Bağana Anadolu Medeniyetleri ve Hitit Dijital Koleksiyonu, araştırmacının tüm akademik hayatı boyunca ve hatta emekliliğinde de geliştirmeye ve güncel tutmaya devam ettiği özellikli bir koleksiyondur. Arşiv, 1960'lardan 2000'li yılların başına kadar geçen sürede bir araya getirilen yayınları ve çalışmaları kapsamaktadır. Bağana'nın alanın önde gelen isimleri ile gerek öğrenci, gerek meslektaş ve gerekse öğretmen olarak güçlü ilişkileri olması da koleksiyonun gelişimine katkı sağlamıştır. Bu koleksiyon, Hititler üzerinde başta Avrupa'da yapılan çalışmaları kapsadığı için farklı dillerde veri içermektedir. Araştırmacının Fransa'da çalışmalarını sürdürmesi kendi şahsi notlarında Fransızca'yı öne çıkarmaktadır. Hatice Gonnet Bağana koleksiyonunu nerede ise bir kütüphaneci gibi sınıflandırarak geliştirmiştir ki bu da koleksiyonu işleyen arşiv uzmanlarına büyük bir avantaj sağlamıştır. Koleksiyon; kitaptan fotoğraf dıralarına, makaleden el notlarına kadar çok çeşitli materyalleri içermektedir. Özellikle Bağana'nın kendi notlarının ve fotoğraflarının çokluğu özgün malzemelerin koleksiyondaki oranını artırmaktadır.

Bu koleksiyon bir arşiv projesi olarak ele alındığında tasnif, dijitalleştirme ve koruma çalışmaları açısından pek çok yerinde ve başarılı uygulamayı barındırmaktadır. Farklı becerilere sahip kişiler bu proje çatısı altında bir araya getirilmiş ve ciddi bir takım çalışması sergilenmiştir. Bu çalışma, kapalı dolaplardan gün ışığına çıkarılan koleksiyonların görünürlük, bilinirlik ve gerek yerden, gerek zamandan bağımsız kullanılabilirlik noktalarında nasıl avantajlı konuma geldiğine dair çok iyi bir örnektir.

Arşiv, bu alanda çalışmak isteyip kaynak eksikliği veya erişim sıkıntısı çeken ya da Hititoloji ile bu koleksiyon sayesinde tanışan araştırmacılar için barındırdığı birincil kaynakları ile önemli yayın fırsatları sunmaktadır. Anadolu'nun bağrından çıkan Hitit Uygarlığı'nın bilinirliğinin artması ve genç kuşaklar arasında heves uyandırması bakımından bu koleksiyon oldukça değerlidir. Aynı şekilde, Hatice Gonnet Bağana da Hititoloji'ye adanmış hayatı ile bir rol model olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hititoloji'nin Bir Bilim Dalı Olarak Doğuşu

Charles Texier, 1834'te Hitit'lerin Çorum Boğazköy'de bulunan başkenti Hattuşa'yı ve Yazılıkaya'daki Hitit kabartmalarını ilk Avrupalı gezgin olarak ziyaret ettiğinde burasının Hititler'e ait olduğu bilgisine sahip değildir. 1839'da yayınladığı çizim ve planlar çeşitli Avrupa ülkelerinde büyük ilgi görmüştür. Texier'in Boğazköy'de keşfettiği kalıntıların büyük ve önemli bir medeniyete ait olduğu konusunda araştırmacılar hem fikirdir,

ancak o dönemde bu yerleşimin M.Ö. 5. yüzyılda Herodot tarafından tarif edilen Pteria adında bir kent olduğu düşünölmektedir. Yazılıkaya'da ilk kazıların 1855'te başlaması ve akabinde yerleşkede yapılan kazılarda bulunan yüzlerce çivi yazılı tablet ise, daha sonra Hitit medeniyetini aydınlatacaktır (Schachner, 2011, s. 21-32). Kil tabletler ilk bulunduğunda hangi dilde yazılmış olduğu öncelikle anlaşılammıştır. 1906'da Boğazköy'de bulunan Akkadça yazılı tabletlerin tercümesi ile birlikte yerleşkenin Hitit İmparatorluğu'nun başkenti Hattuşa olduğu anlaşölmüştür ve henüz o dönemde deşifre edilemeyen yüzlerce çivi yazılı tabletin de Hititçe yazıldığı anlaşölmüştür. Yeni bir dilin keşfi, yeni bir bilim dalının tohumlarını atmış ve Hititoloji bilim dalının doğmasını sağlamıştır.

Bedřich Hrozný'nin 1915'te Boęazköy'de bulunan kil tabletler üzerinde yaptığı incelemelerden sonra, Hititçe üzerinde çalışmalar Almanya'da 1920 ve 1930'larda devam etmiştir ve Hititoloji bilim dalının kurulmasına sebep olmuştur (Karasu, 2013). 1931'de Hattuşa'da o dönemdeki kazıların başkanlığını yürüten Dr. Kurt Bittel, Prof. Hans Gustav Güterbock'u kazının filoloğu olarak Hattuşa'ya getirir. Güterbock doktorasını Leipzig'te 1933'de bitirmiştir, ancak babasının Musevi kökenli olmasından dolayı Berlin Müzesi'nde işe alınmamıştır. 1935'te hocası Benno Landsberger ile o dönemde yeni kurulan Ankara Üniversitesi'ne davet edilir. Güterbock böylelikle Ankara Üniversitesi'ne gelir ve burada Hititoloji profesörü olur. Bu dönemde hocası Landsberger ise Asuroloji profesörlüğünü kabul etmiştir. Güterbock üniversitedeki görevinin yanı sıra Hattuşa'da filolog olarak çalışmaya devam eder, böylelikle tabletlerin yayınları üzerinde de çalışır.

Hitit arşivlerinde bulunan Luvice yazılı kil tabletler ve Hititler'in anıtsal yapılarında, kaya kabartmalarında ve mühürlerde kullandıkları hiyeroglif Luvi yazıtının çözümlenmesi 1870'lerde başlamış ancak 1930'larda hız kazanmıştır. 1960 yılında Prof. Dr. Emmanuel Laroche tarafından ilk işaret listesi yayımlanmıştır (Hawkins, 2013). O sıralarda Laroche'un yanında tezi üzerinde çalışan ve Laroche için araştırmalar yapan genç bir Türk öğrencesi vardır: Hatice Bağana.

Hatice Gonnet Bağana Arşivinin Koç Üniversitesi'ne Bağışı

Hititolog Prof. Dr. Hatice Gonnet Bağana Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi'ne kitaplığını, belge arşivini ve Anadolu arkeolojisine ve etnografyasına ait fotoğraf ve dia arşivini 2014'te bağışlamıştır. Belge arşivi ve dıalar bir buçuk yıl süren titiz bir çalışmadan sonra dijitalleştirilmeye başlanmıştır. Makalenin bu aşamasında, arşivin Koç Üniversitesi'ne bağışlanmak üzere teklif edilmesinden başlayarak, Paris'ten İstanbul'a getirilmesi, kütüphane sistemeentegre edilmesi ve dijital koleksiyon haline getirilmesine kadar olan tüm çalışma adımları açıklanmıştır. Ayrıca arşivin Anadolu arkeolojisi ve Hititoloji bilim dalları için önemi vurgulanmış ve bundan sonra yerli yabancı araştırmacılar tarafından yapılacak çalışmalardaki yeri tartışılmıştır.

Hatice Gonnet Bağana Kimdir?

Hatice Bağana 31 Ağustos 1932'de İstanbul'da Çengelköy'de Seyfullah Paşa Yalısı'nda dünyaya gelir. 1952'de babası Mehmet Ali Bağana'nın Paris'e OECD'ye atanması sebebiyle ailecek Paris'e taşınırlar. İleri görüşlü olan babası, sosyal bilimlere ve sanata çok önem vermektedir. Bu sebeple, kızı Hatice'yi *Ecole Pratique des Hautes Etudes*'te Hititoloji Bölümü'ne, oğlu Bülent'i ise Güzel Sanatlar Fakültesi'ne yazdırmıştır. Hatice Bağana, *Ecole Pratique des Hautes Etudes*'te o dönemler hiyeroglif Luvi yazısının işaret listesi üzerinde çalışan Prof. Dr. Emmanuel Laroche'un ilk Türk öğrencisi olur. Hatice Bağana 1963'te Fransız ressam (Antoine) Tony Gonnet ile evlenir ve Gonnet soyadını alır. 1967'de *Ecole Pratique des Hautes Etudes*'ten diplomasını "Hitit Metinlerinde Adı Geçen Dağlar Dizisi" konulu tezi ile alır. 1979'da doktor ünvanını "M.Ö.İI. Bin'de Hitit Kral Ünvanları" adlı tezi ile almıştır. Hocası Laroche emekliye ayrıldıktan sonra, 1982'den 1995'e Hititoloji sorumlusu olarak *Ecole Pratique des Hautes Etudes V. Seksiyon*'unda çalışmalarda bulunur. Bu dönemde, Hititoloji'de, yüksek lisans ve doktora tezlerini yönetmek üzere yetkili tek öğretim üyesi olmuştur. 1979–1982 yılları arasında Frigya'da, Afyonkarahisar'ın 49 km kuzeyinde bulunan Beyköy'de arkeolojik kazılar yapmıştır. 1995–2001 yılları arasında *Ecole du Louvre*'de Hititoloji, arkeoloji ve filoloji bilim dallarını Fransa'da tek eğitim üyesi olarak yürütmüştür. 1997'de CNRS²'in "Onursal Araştırmacı" ödülünü alarak emekliye ayrılmıştır. Emekliye ayrıldığında sayısı yetmişe yakın yayını vardır ve sayısız konferansa katılmıştır.

Emekliye ayrıldıktan sonra bir yandan akademik çalışmalarına devam eder, bir yandan da eşi Tony Gonnet'in sergileri ve resimlerinin tanıtımını destekler. Bununla beraber kendi aile arşivleri ve bu arşivlerin akıbeti ile daha yakından ilgilenmeye başlar. Hem aile arşivlerini hem de Hititoloji arşivini bağışlayacağı doğru bir kurum arayışına girer. Niyeti elindeki tüm arşivleri anavatani olan Türkiye'de uygun bulunduğu bir araştırma merkezine bağışlamak ve araştırmacılara açmaktır.

Aile ve Hititoloji Arşivlerinin Yeni Ev Sahipleri

Bağana, kurum arayışlarının sonucunda 2010'da Hititoloji arşivinin ve kitaplığının bir kısmını Çorum Müzesi'ne bağışlamaya karar verir. Kitaplarını ve belgelerini Çorum'da Hitit Üniversitesi'nde okuyan Arkeoloji ve Hititoloji öğrencilerine ve Çorum'a uğrayan yerli yabancı bilim insanlarının araştırmalarında faydalanabilmeleri düşüncesi ile Çorum Müzesi'ne bağışlar. Büyük bir tören ile açılan kitaplığa *Hatice Gonnet Bağana Bilgi Merkezi* adı verilir. Bağana'nın Çorum Müzesi'ne yaptığı bağış ile ulaşmak istediği bir arzusu daha vardır: Hititler'in başkenti Hattuşa'ya ve zamanında orada kazı yapan ve 25 Ocak 2014'te kaybettiğimiz Alman mimar Dr. Peter Neve'ye manen yakın olmak. Hatice Hanım'ın

1 Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (The Organisation de coopération et de développement économiques.for Economic Co-operation and Development).

2 Fransız Ulusal Bilimsel Araştırmalar Merkezi (Le Centre National de la Recherche Scientifique).

Neve ile olan dostluğu çok eskiye dayanmaktadır; Boğazköy-Hattuşa, Hititler, geziler, doğa, etnografya ve hayvan sevgisi ortak ilgi alanlarıdır. 1980'lerin ortalarında Peter Neve Paris'e geldiğinde Bağana Neve'ye UNESCO³'da önemli bir kişiyle tanıştığından bahseder ve onu UNESCO'ya götürür. Bağana'nın amacı Hattuşa'yı UNESCO'nun dünya kültür miras listesine aldırmasıdır. Toplantının akabinde Boğazköy'ün UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine alınması için resmi başvurularını yaparlar ve Boğazköy 1986'da UNESCO'nun listesine alınır. Hatice Hanım haberin kendisine geldiği günü hala büyük mutluluk ve duygusallıkla anmaktadır. 2010 yılında Hatice Gonnet Bağana'ya Hitit başkenti Hattuşa'yı UNESCO Dünya Miras Listesine kaydedilmesinde gösterdiği gayretler ve kitaplığının ve arşivinin de bir kısmını Çorum Müzesi'ne bağışlaması nedeniyle, UNESCO nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği'nce bir şükran belgesi verilmiştir.

Hatice Gonnet Bağana, kendi mesleki arşivinin yanında bir de üç kuşağı kapsayan aile arşivinin büyük bir kısmını 2010'da Osmanlı Bankası Arşivi'ne (şimdi SALT) bağışlamaya karar verir. O sene, Paris'te araştırma için bulunan ve Boğaziçi Üniversitesi'nde Prof. Dr. Edhem Eldem ile yüksek lisans tezini yazan Ece Zerman ile tanışır. Zerman, o zamanlarda yüksek lisans tezinde kullanmak üzere aile arşivleri aramaktadır ve Bağana'nın aile arşivinden ortak arkadaşları François Georgeon vasıtasıyla haberdar olmuştur. O sene aile arşivi Paris'ten Osmanlı Bankası'na taşınır ve Ece Zerman Osmanlı Bankası'nın arşivinde arşiv sorumlusu ile birlikte kataloglama çalışmalarına başlar, daha sonra da SALT'ın arşiv sorumlusu ile kataloglamayı tamamlar.⁴ Yüksek lisans tezini 2010-2012 yılları arasında bu arşiv üzerine yazar ve "bu tür bir aile arşivi tarihçilere ne söyleyebilir" gibi historiografik bir sorunu "Studying an Ottoman "Bourgeois" Family: Said Bey's Family Archive (1900-1930)" (Osmanlı 'Burjuva' Ailesi Üzerine Çalışmak: Said Bey'in Aile Arşivi (1900-1930))' başlıklı tezinde etraflıca tartışır. Zerman tezinden yola çıkarak SALT'a bu arşiv üzerine bir sergi yapma fikrini önerir. SALT fikri kabul eder, konsept ve araştırmayı Zerman üstlenir ve sergi "Arşivi Parçalamak: Bir Osmanlı Ailesinde Temsil, Kimlik, Hafıza" (Dismantling the Archive: Representation, Identity, Memory in an Ottoman Family) başlığı altında 21 Ocak – 30 Mart 2014 tarihleri arasında gerçekleşir (Özlu, 2014).

2013'ün sonbaharında SALT'ta serginin hazırlıkları sürerken, Hatice Gonnet Bağana sıkça İstanbul'a gelmektedir ve bir yandan da Hititoloji arşivinin, dialarının ve kitaplarının geri kalan geniş kısmını nereye bağışlayabileceğini konusunda araştırma yapmaktadır. Osmanlı Bankası Tarihi Araştırma Merkezi'nde bilimsel yöneticiye bu konuda danıştığına SALT'taki yönetici Koç Üniversitesi'ni önerir. Hatice Gonnet Bağana ile Koç Üniversitesi'nin tanışıklığı bu şekilde başlar. 2013'ün Aralık ayında yapılan bir toplantıdan sonra, arşivin Koç Üniversitesi için olağanüstü bir kazanım olacağına

3 Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization).

4 SALT'ta Sait Bey'in arşivi ulaşmak için: [http://www.saltresearch.org/primo_library/libweb/action/search.do?dsent=1&vl\(1UI0\)=contains&pag=&scp.scps=scope%3A%28digitool_salt%29%2Cscope%3A%28aleph_salt%29&frbg=&tab=default_tab&dstmp=1446754854345&srt=rank&ct=&mode=Basic&dum=true&indx=1&tb=&vl\(9926023UI0\)=any&vl\(freeText0\)=Gonnet&vid=salt&fn=search&vl\(6443075UI1\)=all_items&fromLogin=true](http://www.saltresearch.org/primo_library/libweb/action/search.do?dsent=1&vl(1UI0)=contains&pag=&scp.scps=scope%3A%28digitool_salt%29%2Cscope%3A%28aleph_salt%29&frbg=&tab=default_tab&dstmp=1446754854345&srt=rank&ct=&mode=Basic&dum=true&indx=1&tb=&vl(9926023UI0)=any&vl(freeText0)=Gonnet&vid=salt&fn=search&vl(6443075UI1)=all_items&fromLogin=true)

ve bağışlanırsa hem öğrencilere hem de yerli yabancı araştırmacılara yeni ufuklar açacağına kanaat getirilir. Ayrıca Koç Üniversitesi'nin geniş olanakları ile Türkiye'de ilk defa bir Hititoloğa ait arşiv dijitalleştirip çevrim içi hale getirilecektir.

Koç Üniversitesi Rektörü, Suna Kıraç Kütüphanesi Direktörü ve Arkeoloji ve Sanat Tarihi öğretim üyelerinden olan yazar (Çiğdem Maner), Bağana'yı Paris'teki evinde ziyaret etme kararı alır. St. Paul'da Cezanne'nin atölyesinde oturan Hatice Gonnet Bağana ziyarette, rektöre tüm geri kalan kitaplığını, belgelerini ve özellikle de 12.000'den fazla görseli kapsayan resim ve dia arşivini Koç Üniversitesi'ne bağışlamak istediğini vurgular. Bağana, o dönemde ağır hasta olan çok yakın arkadaşı Bizantolog Dr. Jacques Lefort'un da kitaplığının Türkiye'de bir üniversite kütüphanesinde olmasını arzu ettiğini ve kütüphanesini Koç Üniversitesi'ne bağışlamak istediğini aktarır.

Koleksiyonun Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi'ne Getiriliş Süreci

Paris'te bulunan özel bir koleksiyonun derlenip, toplanması ve yurt dışından getirilmesi için hassasiyetle yapılmış bir plan uygulanmalıdır. Koleksiyonun toplanması için gerekli konu uzmanlığını ve ilk yerleşme planındaki konusal detayları örneğin; eserlere ilişkin bölgesel bilgileri, tarihleri korumak amacıyla, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nde öğretim görevlisi Maner, yine kendi bölümünde lisans ve doktora öğrencileri ile beraber Paris'e gider. Koleksiyonun toplanması beş iş günü sürmüştür. Konunun uzmanı kişilerin bu görevde yer almasının, koleksiyon bütünlüğünün korunması ve hizmete sunulması aşamasında arşivin çözülmesinde çokça katkısı olmuştur. Hitit koleksiyonu ile yapılan çalışmaların yanı sıra, Bizans tarihçisi Jacques Lefort'un kitaplığı da İstanbul'a getirilmek üzere kolilere konularak nakliye için derlenir. Yaşayan ve kullanılan bir arşivi sökmek kolay olmadığı gibi, paketlemesi de farklı zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu zorlukların aşılması adına Paris'te Bağana'nın evinde işlemleri yapan ekibe, listelerin hazırlanması sırasında, gerekli bilgi ve destek eş zamanlı olarak Suna Kıraç Kütüphanesi personeli tarafından verilmiştir. Kitapların ve belgelerin muhtemel zedelenmeleri ve zarar görmelerini önlemek için kolilerin içine özel bir şekilde yerleştirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında gümrük listeleri, kolilerin içine konulacak ve kolinin üzerine yapıştırılacak içerik listelerinin olduğu bir envanter de hazırlanır. Arşivin fiziksel şekli ve yerleşim düzeni bozulmadan Suna Kıraç Kütüphanesi'nde de kurulması için her malzemenin, görselin, dosyanın, belgenin ve kitabın nereden çıktığı kayıt edilecektir. Beş gün boyunca tüm belgeler, kitaplar, resimler ve slaytlar için gümrük listeleri, koli içerik listeleri yapılır ve kolilere yerleştirilir. Arşivin Paris'te Hatice Gonnet Bağana'nın evindeki yerleşim düzeninin çok detaylı fotoğrafları çekilir. Aynı zamanda Bağana'ya ve Lefort'a Suna Kıraç Kütüphanesi bağış sözleşmeleri imzalatılır. Bağana'nın arşivinde Ara Güler'in zamanında Anadolu'da çektiği arkeolojik eserlerin ve yerlerin fotoğrafları da bulunmaktadır. Güler çektiği fotoğrafların telif hakkı da Bağana'nın yardımlarıyla sonraki aylarda Ara Güler tarafından Koç Üniversitesi'ne verilir. Hatice Gonnet Bağana

evinde yapılan çalışmaların son gününde Fransız belgeselci Jean-Claude Luyat arşivin sökülmesi ve İstanbul'a yeni evine götürülmesi hakkında bir belgesel çeker. Bu şekilde yapılan çalışmalar ile arşivin toparlanması esnasında Bağana'nın neler hissettiği de kayıt altına alınmıştır.

Navlun ve Gümrük işlemleri Fransa'dan bağışı yapan kişilerin evlerinden Koç Üniversitesi Kütüphanesi Rumeli Feneri Yolu'na "kapıdan kapıya" olmak üzere bir Uluslararası Nakliye firması aracılığıyla yapılmıştır.

Malzemeler Paris'ten alınarak öncelikle İstanbul-Halkalı Gümrüğü'ne getirilmiştir. Bağış malzemelerinin getirilmesi ile ilgili farklı mevzuatlar söz konusu olduğundan, Uluslararası Nakliyat firmasından danışmanlık alınmıştır. Bağış bir koleksiyon getirtilirken her ne kadar kitap ve arşiv malzemelerine herhangi bir bedel denmese de malzemelerin kütüphaneye teslimi sırasında nakliye ve gümrük bedelleri kütüphaneler için bir maliyet oluşturmaktadır. Koleksiyonun hizmete sunulabilmesi için personelin harcadığı emek ve zamanın da önemli bir maliyet kalemini oluşturduğu unutulmamalıdır.

Nakliye ve gümrük işlemlerini oluşturan maliyet kalemlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

- a. Fransa Paris– İstanbul Halkalı Nakliye
- b. İstanbul Gümrük–Suna Kıraç Kütüphanesi şehir içi Nakliye
- c. Ordino Masrafı
- d. Ardiye
- e. Sigorta
- f. Gümrük KDV
- g. Damga Vergisi
- h. Danışmanlık creti
- i. Antrepo
- j. Elleçleme (gümrük işlemleri)
- k. Gümrük Beyanı

Fransa'dan gelen kitap ve arşiv malzemeleri ile ilgili gümrük işlemlerinin sorunsuz yapılabilmesi için öncelikle gelen malzemeler ile ilgili cins bazında yukarıda anlatıldığı gibi bir tasnif yapılmıştır. Yapılan bu tasnif işleminin ardından malzemelerin kolilemesi ve paket/envanter listelerinin hazırlanması işlemleri Maner ve öğrencileri tarafından

yapılmıştır. Koleksiyonun taşınmaya fiziksel olarak hazırlanması da ayrıca bir süreç oluşturmuş, beraberinde pek çok detayı düşünmeyi gerektirmiştir. Örneğin, kolilerin numaralanması, sayılması, malzemelerin sağlam taşınması için koli, bant, plastik film gibi malzemelerin temin edilmesi bu tip detaylar arasında sayılabilir. Fiziksel taşıma sırasında bazı sorunlar ile de karşılaşmıştır. Örneğin, Türkiye’de firma ile “kapıdan kapıya” teslim şeklinde anlaşılmasına rağmen yurt dışında faaliyet gösteren aracı taşıma firmasının genellikle malzemeleri apartman kapısından almak istemeleri benzeri sıkıntılarla karşılaşmıştır.

Envanter listelerinin hazırlanması detaylı çalışmaları gerektirmiş listelerde sapma olmaması sağlanmıştır. Nakliyeciler firma kolileri antrepoya değil Halkalı Gümrüklü sahaya boşaltmıştır. Bu nedenle antrepo beyanı verilmesine gerek kalmamıştır.

Koleksiyonun İstanbul-Halkalı gümrüğündeki işlemleri anlaşmalı firma tarafından yapılmıştır. Kitaplar ve arşiv malzemeleri Halkalı gümrüklü alanından Üniversite’ye ait bir araç ile çekilmiştir. Firma tarafından aracın kuruma ait olmasının zorunlu olduğu aksi takdirde kooperatif araçlarının kullanılması gerektiği bilgisi verilmiştir.

Koleksiyonun teslim alınmasından kütüphaneye teslimi sırasında geçen süre üç haftadır. Bir diğer önemli aşama da koleksiyonun kütüphaneye teslimi sırasında malzemelerin kontrolü ve muhtemel hasar tespittir. Bağış malzemelerde hasar varsa, bunun taşıma kaynaklı bir hasar mı olduğunu ya da malzemelerin daha önceki kullanımdan kaynaklı bir hasar mı olduğunu tespit etmek gerekmektedir. Taşıma kaynaklı bir hasar söz konusuysa sigorta işlemleri için nakliye firması ile iletişime geçilir. Materyallerin teslim alınmasının ardından kitapların bibliyografik tanımları hızlıca Suna Kırac Kütüphanesi kataloglama ekibi tarafından yapılarak, kütüphane kullanıcılarının hizmetine sunulmuştur. Arşiv malzemelerinin dijitalleştirilmesi işlemleri de başlamıştır.

Koç Üniversitesi Suna Kırac Kütüphanesi ve Arşiv Çalışmaları

Önemli bağış koleksiyonlarına ev sahipliği yapan Koç Üniversitesi Suna Kırac Kütüphanesi 1993 yılında Üniversite ile eş zamanlı olarak kurulmuştur. İlk bir kaç yıl yapılanma ve temel koleksiyonların oluşturulmasına yoğunlaşmış olup, ilk bağış arşiv koleksiyonu 1995 yılında sanat tarihçisi Dr. Esin Atıl tarafından kütüphaneye ulaştırılmıştır. 30.000 civarında dia içeren bu koleksiyon Suna Kırac Kütüphanesi Arşivinin nüvesini oluşturmaktadır.

İlerleyen yıllarda bağış olarak ulaşan bir diğer arşiv koleksiyonu Josephine Powell isimli Amerikalı etnolog, fotoğrafçı ve kilim araştırmacısının 1974-1994 yılları arasında yaptığı Anadolu gezilerine ait notları ve fotoğraflarından oluşan koleksiyondur. Bu koleksiyonun teslim alınması sonrasında kütüphane tüm dünyadaki sayısallaştırma çalışmalarına paralel olarak kullanımın arttığı ve erişimin fiziksel ziyaretlerle sınırlanmadığı modelleri incelemeye başlamıştır. Örnekler üzerinden yürütülen

araştırmalar sonucunda bir stratejik karar olarak 2010 yılında kütüphane elindeki bu değerli kaynakları sayısallaştırmaya ve bir dijital platform üzerinden erişime açmaya karar vermiştir.

Farklı programlar ve tarama cihazları denendikten sonra OCLC⁵ kuruluşunun bir yazılımı olan CONTENTdm'de ve dia tarayıcı olarak da NIKON Coolscan 5000'nin kullanılmasına karar verilmiştir. Taranan malzemenin sağlıklı saklanması için özel disk alanları temin edilmiş ve gerekli yedekleme mekanizmaları oluşturulmuştur.

2010 yılında yaklaşık 30.000 Josephine Powell diasının taranması ile başlayan bu çalışmalar 2013 yılında Zeutschel OS12.000 A2 tarayıcısının alınması ile yeni bir boyuta geçmiştir. Dılar dışında koleksiyondaki yazma eserlerin de taranmasına başlanmıştır. Hatice Başana Gonnet Koleksiyonu da yine bu kapsamda işlenen malzeme çeşitliliği açasından en kapsamlı koleksiyon olmuştur.

Bugün <http://digitalcollections.library.ku.edu.tr/cdm> sayfasından erişilen portalda erişime aılmış 15 koleksiyon yer almaktadır. Taranmış veri 5 TB'a ulaşmış olup aylık ortalama kullanım sayıları 1.300 kullanıcı ve 7.500 sayfa görüntüleme civarında seyretmektedir.

Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi sayısallaştırma çalışmalarında dünya standartlarını kollayarak ve zengin üst veri sunarak araştırmacıyı desteklemek için tüm projelerinde özenli bir çalışma sürdürmektedir. Bu çalışmalar ile yurtiçinden ve dışından dikkat çekmekte ve kuruma araştırmacıardan tebrikler ulaşmaktadır.

Koleksiyonun Tasnifi ve Dijitalleştirilmesi

Koleksiyonun bağışlanması ve kütüphaneye getirilmesinden sonra arşivdeki işlemler için bir planlama yapılmıştır. Bu plana göre tespit çalışması, tasnif, envanter çıkarılması, organizasyon ve muhafaza, indeksleme, üst veri uygulamasının oluşturulması, dijitalleştirme, insan gücünün yönetimi ve tanıtım faaliyetleri yapılması öngörülmüştür. Negatif, dia ve belgelerin dijitalleştirilmesinde, daha önceden oluşturulan dijital koleksiyonlar için Koç Vakfı fonundan gelen bağışla Suna Kıraç Kütüphanesi'ne alınan tarama cihazlarıyla yapılmıştır. Bu şekilde kalite kontrolü daha sağlıklı bir şekilde yürütülmüştür.

Tespit ve Tasnif Çalışması

Tespit ve tasnif çalışması koleksiyonu tanıma ve daha sonra arşivde hem fiziksel olarak korunması, hem de dijital koleksiyonda organize edilmesi ve tanımlaması için önemli

5 The Online Computer Library Center'nin kısaltılması olan OCLC dilimize Çevrim içi Bilgisayar Kütüphanesi Merkezi olarak çevrilebilir. Bu, prensipte kâr amacı gütmeyen, üyelikli bir bilgisayar kütüphanesi hizmeti ile bilgiye uzuc ve güvenilir yoldan ulaştırmayı hedefleyen bir araştırma kuruluşudur.

bir aşamadır. Yapılan tespit çalışmasında materyaller elden geçirilerek fiziksel durumları, içerikleri, materyal türleri ve tipleri (görsel, metin, vs.) göz önüne alınmıştır. Böylece amaçlanan, fiziksel işlem den geçirilirken koleksiyon materyallerinin nasıl korunacağı, muhafaza edileceğine ve/veya dijitalleştirileceğine karar verilmiştir.

Koleksiyonun Kapsamı ve Materyal Türleri

Koleksiyonda Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki farklı dönemlerden medeniyetlerin kazı ve arkeolojik alan görsellerinin ve çeşitli akademik yayınların yanı sıra Laroche'un kataloğuna dayanarak Hitit metinlerinin transkripsiyonları ve tercümeleleri mevcuttur. Kişisel ve resmi yazışmalar Bağana'nın resmi kurumlarla, müzelerle, meslektaşlarıyla arasındakileri kapsar. Bu yazışmalar özellikle önde gelen yerli ve uluslararası arkeologlar arasında geçenleri, dayanışmayı ve işbirlikleri içindeki çalışmalarını anlatır. Ortak yazarlık çalışmaları notlarının yanı sıra, J. David Hawkins, Paolo Emilio Pecorella, Halime Hüryılmaz, Marie-Louise Vollenweider, Andreas Müller-Karpe, Helmuth Bossert, Paul Garelli, Jamil Armand, ve Mustafa Büke ile olan yazışmalar bulunur. Bunların dışında, Hatice Gonnet Bağana'nın Ara Güler'le birlikte Anadolu'ya çıktıkları seyahatlerde çektikleri ve özellikle de Hattuşa, Eflatunpınar ve Yazılıkaya'ya ait fotoğrafları nadir parçalardır.

Koleksiyonda; kazı alanlarından koleksiyondaki basılı akademik yayımlar, kitaplar, ayırbaşım ve makaleler ile el yazması belgeler Türkçe, Eski Türkçe/Osmanlıca, Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca, Japonca, İbranice ve Luvi dilindedir.

Koleksiyonu oluşturan materyal türleri oldukça çeşitlilik gösterir: ayırbaşım (off print), makale (daha çok fotokopi olmak üzere akademik süreli yayınlar, kitapta basılan makaleler, kongre ve konferans bildirileri), sergi kataloğu, konferans posterleri, kartpostal, fotoğraf negatifi, broşür, dergi, dia, negatif, fotoğraf, harita, çizim, mektup, resmi ve kişisel yazışma, el yazması notlar, kitap eleştirisi, illüstrasyon ve gazete kupürü. Koleksiyonun incelenmesi sonucu şu işlemler yapılmıştır:

Öncelikli olarak koleksiyon malzemesi alt kategorilere ayrılarak bütün materyallerin envanteri çıkarılmıştır. Organizasyonu sırasında tematik ve konu bütünlüğü oluşturan eserler bir arada tutulup aynı dosyaya konmuştur. Fotokopi olan materyaller türlerine ve temalarına göre (harita, çizim, not, vs.) bir araya getirilip ayrıca dosyalanmıştır.

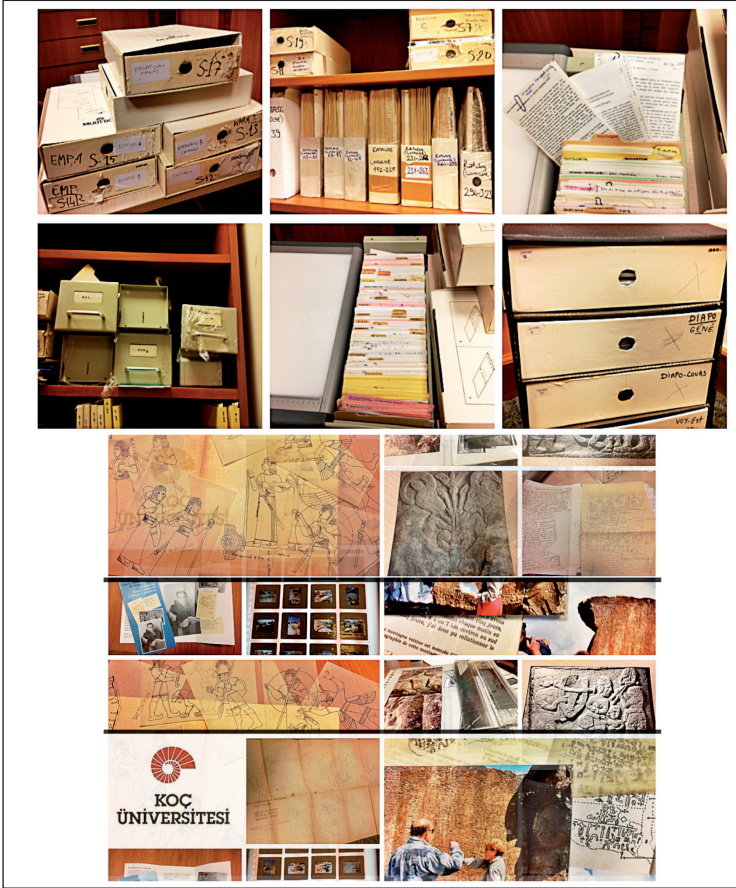
Fotokopi ve kopya materyaller içerdiği bilgi değeri açısından değerlendirilmiştir. Her ne kadar özgün materyal olmasa da fotokopi nüshalar arkeolojide sayılı olarak basılı olan ve nadiren bulunan yayınlara ait oldukları ve koleksiyonda diğer materyalleri içerik olarak tamamladığı için ait oldukları kutuların içinde ayrı bir dosyaya konmuştur.

Dijitalleştirme öncesinde ise koleksiyonun yapısına, materyallerin içeriğine ve türüne göre en kolay ve etkili bulunmayı, internette erişimi sağlayacak alanlar seçilerek üstveri şeması profili oluşturulmuştur.

Fiziksel tespit çalışması sırasında bütün materyallerin envanteri çıkarılırken kolaylıkta manipüle edilebilen, farklı platformlarla ve sistemlerle konuşabilen bir program olduğu için Excel kullanılmıştır. Burada oluşturulan envanterdeki tanımlama bilgilerinin sonradan şu amaçlarla kullanılması planlanmıştır:

- a. Genel arşiv tanımlaması kodlaması EAD (Encoded Archival Description),
- b. Kütüphane otomasyon sistemine kayıt edilmesi,
- c. Dijital platforma aktarmak için muhafaza edilmesi.

Koleksiyon dört kategoriye ayrılmıştır: 1) Koleksiyon Serisi 1 ("S" Serisi): Ağırlıklı olarak akademik yayınlarla birlikte, dia, negatif ve basılı fotoğraf gibi görsel, çizim, harita ve el yazmasının olduğu seri; 2) Koleksiyon Serisi 2 ("ekmece" Kutu Serisi): Çoğunlukla dia, negatif ve basılı fotoğrafın oluşturduğu ama bunun yanı sıra rapor, akademik yayın, yazışma, el yazması, çizim, harita, efemera gibi materyallerin de olduğu seri; ve 3) Koleksiyon Serisi ("Laroche" Serisi): Hatice Gonnet Başana'nın hocası olan Laroche'un Hitit metinleri katalogu (*Catalogue des Textes Hittites*) zerine tablet konkordanslarının eski Hitit dilinden yapılmış transkripsiyonları ve tercümeleri; 4) Koleksiyon Serisi ("Dosya" Koleksiyon Serisi): Çeşitli el yazmaları, çizim ve illüstrasyon, fotoğraf, dia ve negatif türünde materyaller. Diğer bir seri de Hatice hanımın kendi geliştirdiği ve elindeki kaynakların listesini içeren katalogdur. Bu seri dijitalleştirilme de ziyaretçilerin görüşlerine açıktır.

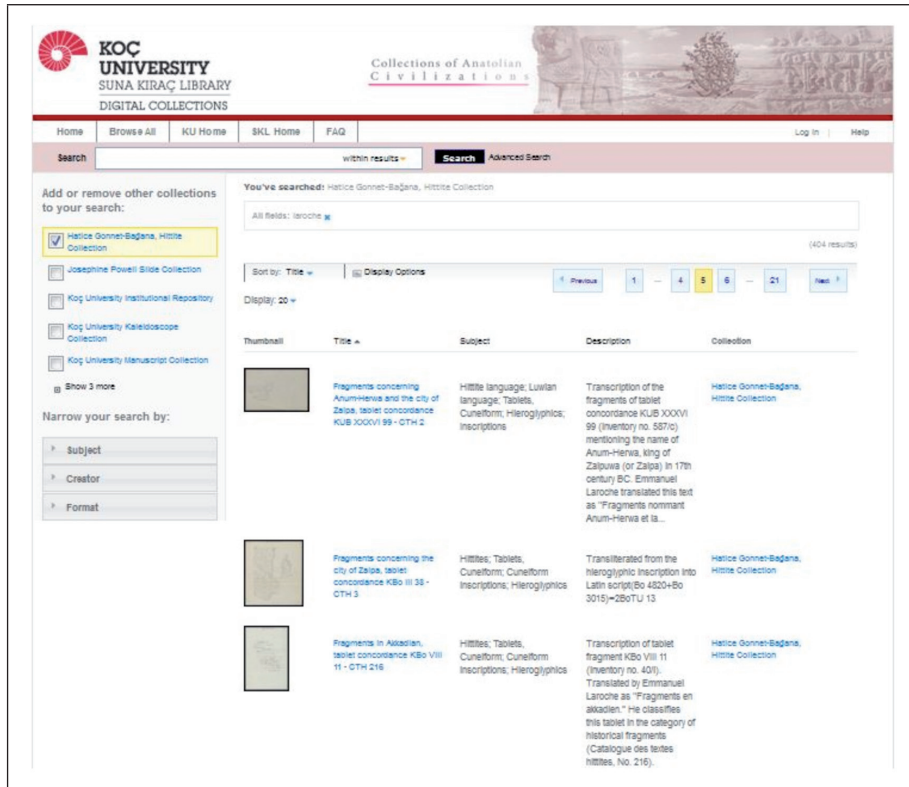
Şekil 1. Koleksiyon Materyalleri

Tablo I: Koleksiyon Serisi 1 ve Koleksiyon Serisi 2: Dijitalleştirilmiş ve Tasnif Edilmiş Sayısal Değerler

Materyal türü	Fotoğraf	El yazması	Negatif	Dia	Harita	Çizim	Kartpostal	Dosya	Ayrıbasım	Makale	Kitapçık/ Broşür /Gazete küpürü/Kitap/ Katalog
Koleksiyon Serisi 1	613	169	570	1999	6	40	3	11	80	134	23
Koleksiyon Serisi 2	2599	9	1261	4733	10	26	13		27	65	
Toplam materyal	3212	178	1831	6732	16	66	16	11	107	199	23
Dijitalleştirilen Toplam	12051										

Toplamda 19407 materyal olmakla birlikte Koleksiyon Serisi 1’de 2599 fotoğraf,, 1295 negatif, 4733dia, 10 harita, 36 ayrıbasım, 83 makale yer alıyor.

Koleksiyon Serisi 2’de ise 432 fotoğraf, 79 ayrıbasım, 139 makale, 10 efemera, 18 çizim/illüstrasyon, 22 mektup ve kişisel yazışma, 31 harita, 1837 dia ve 337 negatif bulunmakta. 1261 negatif, 4733 dia, 10 harita, 26 çizim ve 13 kartpostal dijitalleştirildi. Çoğunluğu yazılı ve basılı materyalden oluşan Koleksiyon Serisi 3’te ise 58 ayrıbasım, 187 makale, 175 dosya, 1805 el yazması ve 14 fotoğraf var. Son Seri Koleksiyon Serisi 4 ise 125 el yazması, 63 çizim, 1 harita, 757 fotoğraf, 1963 dia ve 2199 negatiften oluşuyor. Koleksiyondaki tüm özgün materyaller, yani el yazması, not, transkriptler, çizimler, haritalar ve görsel malzemeler dijitalleştirilirken, arşivde ziyarete açık olan materyaller dosyalar ve makalelerdir. Geriye kalan kitapları ve ayrıbasımları koleksiyonda kataloglanıp dolaşıma çıkarılmıştır. Anadolu Medeniyetleri, Hatice Gonnet Bağana Hitit Dijital Koleksiyonu <http://digitalcollections.library.ku.edu.tr/cdm/landingpage/collection/GHC> bağlantısından erişime açıktır.

KOC UNIVERSITY
SUNA KIRAÇ LIBRARY
DIGITAL COLLECTIONS

Collections of Anatolian Civilizations

Home Browse All KU Home SKL Home FAQ Log In Help

Search within results Search Advanced Search

Add or remove other collections to your search:

- Hitice Gonnet-Bağana, Hitite Collection
- Josephine Powell Bride Collection
- Koc University Institutional Repository
- Koc University Kaleidoscope Collection
- Koc University Manuscript Collection

Show 3 more

Narrow your search by:

- Subject
- Creator
- Format

You've searched: Hitice Gonnet-Bağana, Hitite Collection

All fields: laroche

(404 results)

Sort by: Title v Display Options 1 Previous 1 4 5 6 21 Next ?

Display: 20 v

Thumbnail	Title	Subject	Description	Collection
	Fragments concerning Anum-Herwa and the city of Zalpa, tablet concordance KUB XXXVI 99 - CTH 2	Hitite language; Luwian language; Tablets, Cuneiform; Hieroglyphics; Inscriptions	Transcription of the fragments of tablet concordance KUB XXXVI 99 (inventory no. 587c) mentioning the name of Anum-Herwa, king of Zalpa (or Zalpa) in 17th century BC. Emmanuel Laroche translated this text as "Fragments nomina Anum-Herwa et sa..."	Hitice Gonnet-Bağana, Hitite Collection
	Fragments concerning the city of Zalpa, tablet concordance KBo III 35 - CTH 3	Hitites; Tablets, Cuneiform; Cuneiform Inscriptions; Hieroglyphics	Transliterated from the hieroglyphic inscription into Latin script (Bo 4820-Bo 3015)=287TU 13	Hitice Gonnet-Bağana, Hitite Collection
	Fragments in Akkadian, tablet concordance KBo VIII 11 - CTH 216	Hitites; Tablets, Cuneiform; Cuneiform Inscriptions; Hieroglyphics	Transcription of tablet fragment KBo VIII 11 (inventory no. 40f). Translated by Emmanuel Laroche as "Fragments en akkadien." He classifies this tablet in the category of historical fragments (Catalogue des textes hitites, No. 216).	Hitice Gonnet-Bağana, Hitite Collection

Şekil 2. Dijital Koleksiyon: Anadolu Medeniyetleri, Hatice Gonnet Bağana Hitit Koleksiyonu

Materyallerin Organizasyonu

Her arşiv koleksiyonu özgün yapısı ve içeriği gereği kendine has bir organizasyona, tasnife ve muhafaza edilme yöntemine ihtiyaç duyar. Bu anlamda bu koleksiyonun düzenlemesi de öncelikle koleksiyonu oluşturan kişinin materyalleri bir araya getirme mantığı korunarak ve kurgusu orijinal haliyle muhafaza edilerek yapılmıştır. Arşivcilik ve arşiv yönetimi aslında sadece arşiv materyallerinin fiziksel olarak işleminden geçirilmesi ve dolaplarda saklanması, yeri geldiğinde de dijitalleştirilmesi demek değildir; bunların hangi sisteme göre düzenlenip tanımlanacağı konusu da önemlidir. İlk kez Avrupa'da Archivkunde (Arşiv İdaresi) olarak ortaya çıkan sistematik belge yönetimi disiplini, devlet belgelerinin düzenlenmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Daha sonra özellikle de Avrupa'da arşiv yönetimi yapan kişilerin belge yönetimi dışında paleografi hakkında bilgi sahibi olması, el yazmalarının anatomisini bilmesi, tarih veya sosyal bilimlerin

herhangi bir alanında uzmanlık sahibi olması ve uzmanlık alanına göre koleksiyonları yönetme ve deşifre edebilmesi için koleksiyondaki materyallerin dillerini anlaması aranılan özellikler olmuştur. Dolayısıyla da içeriğın anlaşılması arşiv koleksiyonlarının fiziksel olarak düzenlenmesi, tanımlanması ve sunulması için ön koşuldu. Nitekim Hatice Gonnet Başana'nın koleksiyonu da İngilizce ve Türkçe'nin yanı sıra arkeoloji disiplininde yaygın olan Almanca, Fransızca ve İtalyanca kaynakların ağırlıkta olduğu bir koleksiyondur. Bunun dışında bir arşiv yöneticisinin ve koleksiyonu işlemeden geçirecek uzmanın koleksiyondaki dilleri bilmesi gereklidir, çünkü ancak bu şekilde koleksiyondaki materyallerin içeriklerini de çözümlenmeyle, koleksiyon materyallerinde kullanılan dili bilmeye ve bu materyalleri tanımlama ve kullanıcıya açma aşaması gerçekleşebilir. Nitekim böyle bir koleksiyonla uğraşan bir arşivcinin de arkeoloji disiplininde geçerli olan Almanca, Fransızca ve İtalyanca gibi dilleri en azından okuma seviyesinde bilmesi gerekir.

Materyalleri edinme sırasında eserler belli bir düzenle kutulanıp, Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi'ne koleksiyon sahibinin yönlendirmesiyle oluşturulan bir sistemde tasniflenerek gönderilmiştir. Bu nedenle materyallerin geldikleri düzende saklanması esastır. Materyallerin bu sebeple arşivlemeye uygun uzun ömürlü asitsiz saklama kutularında aslına uygun şekilde düzenlenmesi, koruma ve saklama aşamasında orijinal düzeninde muhafaza edilmesi ön görölmüştür.

Erişim ve Koleksiyon Kullanımı

Koleksiyonda yer alan akademik yayınlar, kitaplar, ayrıbasım gibi diğer basılı kaynaklar kütüphanenin çevrim içi kataloğunda yer numarasıyla kullanıcıya açıktır ve dolaşımdadır. Görsel materyaller (dialar, negatifler, basılı fotoğraflar), çizimler, haritalar, el yazmaları, mektuplar, notlar, raporlar ise arşivde tutulmakta olup dijital koleksiyonda kullanıcının erişimine açıktır.

Dijitalleştirilme Aşaması

Dijitalleştirme işlemleri kütüphane tarafından daha önce belirlenmiş ve diğer koleksiyonlarda uygulanan uluslararası standartlar esas alınarak yapılmıştır. Bu aşamada materyalin dijitalleştirilmesindeki kriter görsellerde (fotoğraf, dia, negatif) özgün materyal olması, metin materyallerinde de bilgi değerini taşıyıp taşıyamaması ve entelektüel işeriktir.

Fotokopiler fiziksel olarak muhafaza edilirken kütüphanede arşivde kullanıcının görüşüne açık olacaktır, gerekli şartlar oluştuğu (araştırmacı görme talebini ilettiğinde) ve istenildiği takdirde incelenmek üzere görüşe açılacaktır. Dijitalleştirme sırasında dijital kopyaya verilen isimler daha sonra bulunma ve yedekleme işlemlerinde kolaylık sağlaması için uluslararası standartlara uygundur.

Arşivlerin ve özel koleksiyonların dijitalleştirilmesi projelendirilmelidir. Hatice Gonnet Bağana'nın koleksiyonu da projelendirilmiştir. Bu proje çalışmanın başında zaman yönetimi, iş gücü yönetimi, kaynak yönetimi ve tanıtım aktiviteleri olarak planlanıp uygulamaya konmuştur. Zaman yönetimi olarak koleksiyonun fiziksel olarak işleminden geçirilmesi, materyallerin kütüphane otomasyon sisteminde kataloglamasının ve dijitalleştirilmesinin belli bir zaman aralığında başlanıp bitirilmesi kararlaştırılmıştır. İnsan kaynağının ve iş gücünün yönetilmesi ise dijitalleştirmeyi yapan personelin eğitilmesi, süpervizörlüğünün yapılması ve yeri geldiğinde kontrol edilerek geri bildirimde bulunulması, okul içindeki öğrenci asistanların ve yurt dışından gelen yabancı stajyerlerin eğitilmesi ve sistematik bir iş akışı için gereken düzenlemenin yapılması şeklinde yürütülmüştür. Kaynak yönetimi ise dijitalleştirme projeleri için alınan fonla halihazırda elde bulunan teknik ekipmanın kullanımı, bakımı ve idaresi ile dijital arşivlemenin standartlara uygun yapılması ve depolama alanının kontrol edilmesi olarak düzenlenmiştir. Projenin son ayağı dijitalleştirilen koleksiyonun herkesin erişimine açılışı ve tanıtımı için etkinliklerin düzenlenmesi şeklinde özetlenebilir. Değerli başışçımız Hatice Gonnet Bağana'nın onurlandırdığı ve Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi'nde gerçekleşen bir etkinlikle 2015 Kasım ayında dijital koleksiyon olarak erişime açılmıştır.

Üstveri Oluşturulması

Materyaller üstveri olarak dijital koleksiyonda tanımlanırken kullanılan terimler ve deyimler, Getty Araştırma Enstitüsü (Getty Research Institute) ve Amerika Birleşik Devletleri Kongre Kütüphanesi (Library of Congress) gibi uluslararası standartlardaki otorite kayıtları, sözlükleri ve konu başlıklarından yararlanılarak oluşturulmuştur: Getty'nin hazırladığı konu başlıkları ve sözlüklerden Kültürel Objeler İsim Otoriteleri (CONA - the Cultural Objects Name Authority), Getty Coğrafya İsimleri Sözlüğü (TGN - the Getty Thesaurus of Geographic Names) ve Kongre Kütüphanesi Konu Başlıkları (Library of Congress Subject Headings).

Dijital koleksiyonda konusal açıdan materyaller birbiriyle ilişkilendirilerek kategorize edilmiştir ve arkeoloji konusunda oluşturulmuş benzer dijital koleksiyonlar inceledikten sonra bütün materyalleri tanımlamaya yeterli ve hepsini kapsayacak bir üstveri şeması oluşturulmuştur.

Dijital Ortamda Depolama Yöntemi

Dia, basılı fotoğraf ve negatif gibi görsel malzemenin dışındaki telif hakkı sorunu olan ve dijitalleştirilmeyecek ona malzemelerin (makale, ayrı basım, çizim ve harita kopyaları, çeşitli basılmış yayımdan fotokopi örnekleri, vs.) envanteri çıkarılıp kutuların içinde dosyalar içinde kategorize edilmiştir. Bu dosyaların içindeki materyaller kütüphanenin yerel katalog sisteminde dosya bazında kataloglanmaktadır ve dijital koleksiyona link verilme suretiyle kayıtları tutulmaktadır.

Envanterleri ıkarılan kutular kayıtların başlık, demirbaş numarası, yazar adı ve fiziksel tanımlamasıyla oluşturulan listesi hazırlanmıştır. Envanter listesindeki numaralandırılma sistemi dijital kopyalara verilmiştir. Dijital kopyalar ana sunucuda oluşturulan depolama sisteminde üç formatta muhafaza edilir:

1. Kayıpsız TIFF master/orijinal hali
2. Rötuşlanmış TIFF
3. JPEG

Sunucuda depolanan kayıtların JPEG versiyonu dijital koleksiyonda kullanılır ve diğer versiyonları da uzun dönem için muhafaza edilir.

Arşivlerde koleksiyon materyallerinin gereken fiziksel koşullarda saklanması ve muhafaza edilmesi onların ömrünü uzatsa da, fiziksel olarak kullanıcının görüşüne açık olması sürekli elden geçirilmesi demektir. Bu da materyalleri yıpranmaya ve bozulmaya açık hale getirir. Bu nedenle dijitalleştirme bir anlamda koleksiyon materyallerini korumasına yönelik bir önlem olarak görülebilir. Bu yöntem özellikle bozulmaya yüz tutmuş ve/veya bozulma potansiyeli olan materyallerin (multimedia, fotoğraf, slayt, negatif, vs.) dijital olarak muhafaza edilmesine ve korunmasına olanak verir. Bunun yanı sıra dijitalleştirmenin amacı koleksiyonun kullanımını fiziksel ortamına sınırlamak yerine erişimi kolaylaştırmak ve daha fazla kullanıcıya ulaşmasını sağlamaktadır.

Arşivlerin ve özel koleksiyonların detayına bakıldığında ve basılı yayınlardan oluşan genel kütüphane materyalleriyle karşılaştırıldığında her koleksiyonun kendilerine has yapısı olduğunu görüldü. Arşiv malzemesi bir kütüphaneye gittiğinizde elinize aldığınız bir kitaba veya dergiye benzememektedir. Basılı/elektronik kitap veya süreli yayınlardan farklı olarak çok fazla çeşitlilik içerir: yeri geldiğinde küçük bir not, bir kartpostal veya poster eşsiz bir öneme sahip olabilir. Bu açıdan bakıldığında tıpkı Hatice Gonnet Bağana koleksiyonu gibi bu tür koleksiyonlar değer atfedilmiş bilgi içeren materyallerden oluşmuştur. Değerini anlayabilmek için de tıpkı bir kuratör gibi koleksiyonun yapısını, doğasını, onu oluşturan parçaların nasıl bir araya getirildiğini ve hangi mantığa göre düzenlendiğini anlamak gerekmektedir. Bu nedenle bir arşivciyi bekleyen ilk iş bir dedektif gibi koleksiyon hakkında araştırma yapmak ve okumaktır. şanslı durumlarda bağışçı bilgisini paylaşır ki. Anadolu Medeniyetleri Koleksiyonu Hatice Gonnet Bağana Hitit Koleksiyonu da tıpkı böyle bir koleksiyondur.

Bu koleksiyonda özellikle arkeolojik kazı alanlarında çeşitli tarihlerde çekilmiş fotoğraflar, araştırmacılara hem ilk zamanlardaki çalışmaları göstermekte hem de buraların zaman içinde geçirdiği değişimleri birincil bilgi kaynağı olarak sunmaktadır. İncelemeler ve görüşmeler sonucu Hatice Hanım'ın koleksiyonun düzenlenmesinde belli bir mantık izlemiş olduğu anlaşılmıştır. Materyaller kategorize edilmiş ve her kutuda

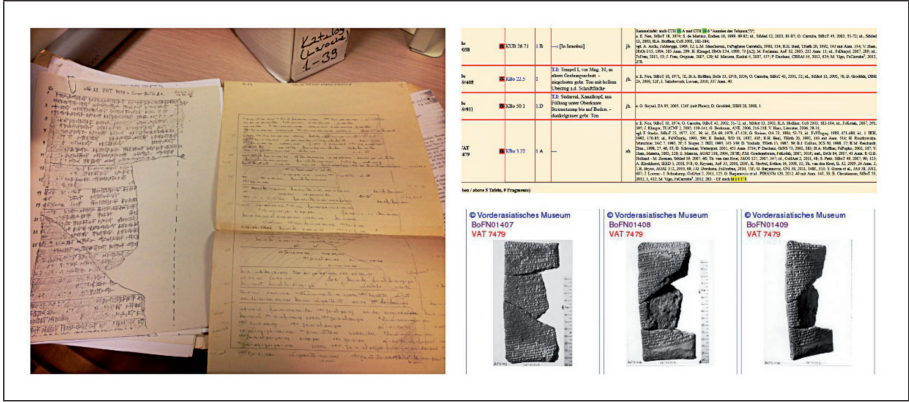
birbirine bağlantılı materyallerin olduğu dosyalar bir araya getirilmiştir. Mesela Zincirli Höyük'teki kazıda bulunan Geç Hitit döneminden kalma stele ait bir not (örnekte olduğu gibi), makaleden bir paragrafın olduğu notlar, bir çizim, basılı fotoğraf ve dia/negatif birbirine bağlantılıdır. Bu nedenle hem fiziksel anlamda hem de dijital ortamda materyaller organize edilirken bu bütünlüğün bozulmamasına dikkat edilmiştir. Dijital koleksiyonda da üstveri sayesinde bağlantı noktası oluşturularak ilgili materyaller arama sonucunda birarada görüntülenecek şekilde kurgulanmıştır.

Şekil 3. Birbirine Bağlantılı Materyaller: Zincirli Höyük Steline Ait Fotoğraf, Negatif, Çizim, El Yazması Notlar (Fotoğraf: Senem Acar).

Hitit Metinleri

Koleksiyon Serisi 3'teki Laroche Serisi'de Hitit metinleri üzerine çalışılırken kutulardaki çivi yazılarının el yazması ve transkripsiyonlarıyla Hatice Gonnet Bağana'ya ait özgün belgeler dijitalleştirilmektedir. Bu çivi yazılarının ve tabletlerin fotoğrafları, çivi yazılarının fotoğraf ilüstrasyonlarıyla birlikte Almanya'daki Würzburg Üniversitesi'nin Hititoloji Portalı'ndaki "Das Hethitologie Portal"da yer almaktadır. Bu fotoğraflar ve bağlantılı veri ile Hatice Gonnet Bağana dijital koleksiyonunun ilgili materyaline üstveri ile bağlantı sağlanmaktadır.

Şekil 4. Koleksiyon Serisi 3'teki Laroche Serisi'nde Hitit Metinleri (Solda); Das Hethitologie Portal Websitesi'ndeki Tablet Konkordanslarının Fotoğrafları (Sağda) (Fotoğraf: Senem Acar)

Katkıda Bulunanlar

Bir arşiv koleksiyonunun toplanması ve hazırlanması çok önemli aşamadır. Bu aşamada Paris'e giden Koç Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nde öğretim üyesi Maner ile asistanları Muhip Çarkı ve Aymesey Albay'ın Paris'te hem derleme aşamasında materyallerin listelenmesi ve toparlanması, hem de alınan materyallerin dijital koleksiyonda tanımlanması ve bilgilerinin edinilmesi sırasında sayısız katkıları olmuştur. Bunun dışında yine Koç Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü öğrencilerinden Günce Pelin Öçgüden, Yavuz Selim Güler de kısa süreliğine de olsa kütüphaneciler ile birlikte çalışmışlar. çıkarılan envanterin kütüphanenin kataloglama sistemine aktarılma aşamasında ise kütüphanede asistan olarak çalışan öğrenciler yardımcı olmuşlardır. Bunların dışında Suna Kıraç Kütüphanesi'nde çalışan multimedya asistanı Didem Ülüş ve Burak Aksu dijitalleştirme ve indeksleme görevini üstlenmişlerdir.

Şekil 5. Asistanlar Aymesey Albay (solda) ve Muhip Çarkı (sağda) SK Kütüphanesi Arşivinde Çalışırken. Hatice Gonnet Bağana'nın Paris'teki Evinde Tasnif Çalışması Sırasında (Aşağıda) (Fotoğraflar: Çiğdem Maner, Senem Acar).

Bağışçının kendisi Hatice Gonnet Bağana da çalışmalarını desteksiz bırakmamışlardır. Koleksiyon oluşturulurken zaman zaman bizi ziyaret ederek arşivde dönem boyunca çalışan Muhip Çarkı ve Aymesey Albay'a katılmış ve bilgilerini paylaşmıştır. Arşivde Aymesey Albay, Laroche'un Hitit Metinleri Kataloğu (orijinalinde "Catalogue des Textes Hittites") esas alınarak Bağana tarafından yapılan Hitit dilinde yazılmış tabletlerin illüstrasyonlu transkripsiyonlarının envanterini çıkartmada yardımcı olmuştur. Muhip Çarkı ise görsel materyallerin tanımlanması ve düzenlenmesini yapmıştır. Dosyaların içinde, Hatice Hanım'ın imajlara iliştirdiği küçük çalışma kağıtlarına yazılan notlar bu imajlar hakkında bilgi verirken üstveri tanımlamalarında da çok işe yaramıştır.

Şekil 6. Stajyerler Jackie Kilby ve Yuen Kim Çalışmaları Hakkında Sunum Yaparken (Fotoğraf: Senem Acar).

Koleksiyonun dijital ortamda geliştirilmesi sırasında Amerika Birleşik Devletleri'nde University of South Carolina'da (Library and Information Science) master öğrencisi Jackie Kilby ve University of North Carolina, Greensboro'da (Library and Information Science) master öğrencisi olan Güney Koreli Yuen Kim de materyallerin envanterinin çıkarılması ve dijital koleksiyona eklenmesi sırasında yaklaşık 5 haftalık dönemler için Türkiye'ye gelip stajyer olarak çalıştılar.

Sonuç

Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi'nin bir Hititoloğa a ait arşivin dijitalleştirme çalışması Türkiye'de ilk defa yapılan bir çalışmadır. Dünya geneline baktığımızda bir Hititoloğa a ait dijitalleştirilmiş arşiv bulunmamaktadır ve bu makalede anlatılan örnek bir ilktir. Hatice Gonnet Bağana bu bağışı hayattayken yapmayı tercih etmiştir ki böyle bir tercih ile bağışçının koleksiyonunu nasıl bir mantık ve çalışma çerçevesi kapsamında topladığı daha kolaylıkla anlaşılabilir. Bağışçı hayatta iken devredilen bu gibi özel arşivler, böylelikle bu ilk örnekte olduğu gibi anıları ve hikâyeleri ile de kayda geçirilebilme imkânı bulurlar. Kitaplık, arşiv veya koleksiyon bağışlandığında bağışçı hayatı boyunca topladığı eserlerini yeni evine büyük fedakârlıkla teslim eder. Hatice Gonnet Bağana arşivi dijital ortamda oluşturulduğu gibi korunduğundan akademisyen, araştırmacıya ve öğrenciye bir arşivin nasıl oluşturulduğu hakkında da önemli bilgi vermektedir. Makalede tasvir edildiği gibi bağışı kabul eden kurum için de ayrı bir çalışma dönemi başlar. Arşivin toparlanmasından, lojistik ayarlamaların yapılması ve akabinde en önemlisi kütüphanede arşivin uluslararası standartlara göre sisteme entegre edilmesi, muhafaza edilmesi, ve dijital hale getirilmesi yapılan işlerin arasında yer almaktadır.

Almanya'da Johannes-Gutenberg-Universität Mainz ve Julius-Maximilians-Universität Würzburg Üniversiteleri'nin Alman Araştırma Kuruluşu'nun (DFG) fonu ile ortak kurduğu "Das Hethitologie Portal Mainz" (HPM) adlı portalin amaçlarından biri Hititler'in çeşitli metin gruplarının konkordanslarını dijital ortamda araştırmacılar a çaktır. Hatice Gonnet Bağana arşivi bir Hititoloğün kariyeri boyunca sistemli bir

şekilde oluşturduğu bir arşiv olup, akademisyenin çeşitli konularda topladığı makaleleri, kitapları, fotoğrafları bir arada tutan şahsi bir koleksiyondur. Özellikle arkeoloji ve eski dillere uğraşan bilim insanlarının çok geniş arşivleri bulunmaktadır. Bu arşivlerin ve görsel koleksiyonların her biri Hatice Gonnet Bağana arşivi gibi dijitalleştirilirse ve araştırmacılara açılırsa geniş veri tabanlarının oluşmasına yardımcı olabilecektir.

Hatice Gonnet Bağana arşivi belgeleri, kitaplığı ve yaklaşık 17000 görsel ile Türkiye’de dijitalleştirilen ve erişime açık hale getirilen ilk Hititoloji arşivi olması ve dünyada da bu alandaki sayılı dijital koleksiyonlardan biri olması sebebiyle önemlidir. Bunun yanında bu tür dijitalleştirme çalışmaları Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi’nin kültürel mirasımıza ilişkin koleksiyonların arşivlerde kapalı kapılar ardında kalmaktan çıkarıp gelişimini, korunmasını ve küresel alanda kullanıma açılması konusunda edindiği misyonunu da desteklemektedir. Bu açıdan koleksiyonun önümüzdeki yıllarda akademik araştırmaların yanı sıra lisans, yüksek lisans ve doktora tezlerine konu ve destek olacağından şüphe yoktur. Hatice Gonnet Bağana’ya cömert başışı için müteşekkirimiz.

Kaynakça

- Hawkins, J. D. (2013). Hitit hiyeroglifleri ve Luwice. M. D. Alparslan ve M. Alparslan (Haz.). *Hititler: Bir Anadolu İmparatorluğu* içinde (s. 96-119). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karasu, C. (2013). Hititçe ve Hitit çiviyazısı. M. D. Alparslan ve M. Alparslan (Haz.). *Hititler: Bir Anadolu İmparatorluğu* içinde (s. 84-95). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özlü, N. (2014). Arşivi parçalamak üzerine söyleşi: Tarih yazılımını sergilemek. *Toplumsal Tarih*, 243, 22-27.
- Schachner, A. (2011). *Hattuscha. Auf der Suche nach dem sagenhaften Grossreich der Hethiter*. München: C. H. Beck.